תורה אור השלם

2. ערות אשה ובתה לא

תגלה את בת בנה ואת

בת בתה לא תקח לגלות

ערותה שאַרה הַנָּה וִמָּה

הוא: ויקרא יח י 3. גַּם וֹאת מֵעם יְ צְבָאוֹת יָצָאָה הִפְּלִיז עֵצָה הִגְּדִּיל תּוּשָׁיָה:

יָלא הַּלְרָה בְּלָּא תוֹרָה: בֹּהַן מוֹרָה וּלְלֹא תוֹרָה: דברי הימים ב טו ג

5. ראה למדתי אתכם

נון יבור יבורית גוויקט הָקִים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צוּנִי יִהוָה אֱלֹהִי לַעֲשׁוֹת

בו בַּקַרב הָאַרץ אַשׁר

הגהות הב"ח

(h) גמ' ה"ק מזמה מדבר זימה: (ב) רש"י

ד"ה זימה וכו' של זימה

שהתרגום כל"ל ותיכת

סית נמחק: (ג) ד"ה מזימה מדבר זימה מן הונות: (ד) ד"ה ה"ג מחי

יחטאין הוא

משלי ב יא

ויקרא יח יז

ישעיהו כח כט 4. וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרְאֵל לְלֹא אֱלֹהֵי אֱמֶת וּלְלֹא

תבונה תנצרכה:

פג א מיי פ״י מהל׳ ח סמג עשין קסב טוש"ע

רבינו חנגאל

י"ד סי רמט סעיף ו:

בהאי דמיפצלא בבי זונות וניכפייה ליצרין ונקבל אגרא שנא' מזמה תשמור עליך מדבר זמה התורה עליך מדבר זמה התורה תשמור עליך אבל עבודת כוכבים נכיס יציריה: ת"ר כשנתפש ר' אלעזר בן פרטא ור' חנניה בן תרדיון למינות אמר ר' אלעזר בן פרטא לר' חנניה אשריך שנתפשת על דבר אחד אוי לי שנתפשתי על ה' דברים השירו אחה וחפשח על ה׳ נתעסקת בתורה ובגמילות , חמדית ואוי וחעמקחי כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא כל העוסק בתורה בלבז י ואינו מתעסק במצות וגם להוציא הדין לאמיתו וההוראה כתקנה כאילו גם תורה אין לו: ומקשי ורבי חנניה בן תרדיון לא נתעסק בג״ח והתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אל יתן אדם מעותיו בקופה אלא אם כז ממונה עליה כר׳ חנניה בן תרדיון ופרקינן אין ודאי הימוני . מהימז ואט"ג דהוה טריד מהימן ואע"ג והוה עביו חסדים כדתניא מעות של פורים נתחלפו לו במעות של צדקה וחילקם לעניים כמו שהיה ראוי לאדם עשיר כמוחו לעשוח לא עשה כמותו לעשות לא עשה. אתיוהו לרבי אלעזר בן פרטא אמרו לו מאי . טעמא תנית וגנבת. כלומר חכם שונה וגנב. אמר להו דרך בני ישראל או סופר או בעל סייף שניהם סופר או בעל סייף שניהם באיש אחד אין נמצאין וכיון שאני בעל סייף (גם) איני חכם שונה אמרו לו והלא קוראין אותך רבי אמר להן גדול שבאורגים אני ולפיכך קורין אותי רבי של אורגים הביאו לפניו שתי פקעיות של מטוה אמרו לו איזו של שתי ואיזו של ערב נעשה לו נס ופרחה וישבה לה זיבורית הא דשתיא הא דערבא: בי אבידן. פי׳ לשכה בבית עבודת כוכבים שלהן ומתקבצין שם כל בעלי חכמה ודנין בדברי חכמה עוד אמרו לו למה שיחררת עבדך בדתן של ישראל. פי׳ פתקוהו בד׳ מאה פרסי שדרוהו פרוונקא במקום רחוק ת׳ פרסי. אתיוהו לר׳ חנניה בן תרדיון אמרו ליה . אמאי עסקת באורייתא אמר להו כאשר צוני ה׳ אלהי גזרו עליו שריפה

רש"י וכמו שהגיה הב"ח יאמנס מדברי החוס' נראה דגרסי כגי' דילן ודו"ק.

ביזיל אפיתחא דבי זונות. מכאן יש ללמוד שדרך להרחיק מפתח עבודת כוכבים כל מה שיכול משום דכתיב אל תקרב אל פתח ביתה ומוקמי לעיל בעבודת כוכבים שהרי היה רולה ללכת יותר

> לו אלוה. מוכח מדכתיב ללא אלהי אמת והדר כתיב ללא תורה משמע דברישא קאמר אע"פ שיש בו תורה הוא כמי שאין לו אלהים:

ובנמילות חסדים לא עסק

תימה מאי פריך מלדקה הלא ב' דברים הם כדאמרינו בסוכה (דף מט:) לדקה לעניים גמילו׳ חסדים בין לעניים בין לעשירים וי"ל דמ"מ משמע ליה דמי שרגיל בואת עוסק הוא גם בואת: אלא א"ב ממונה עליה בו'. ומסתמא גם משלו היה נותן הרבה: מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה. פירש רש"י לשון אחר מעות של סעודת פורים וקשיא כי לא מלינו בכל התלמוד שמזכיר מעות של סעודת פורים וגם (ו) שפירש רש"י מעות של פורים שהפריש הוא למעודת פורים שלו וחלקם ולא חזר ליפרע מארנקי של לדקה והזכירו לטובה על כך וקשה כי זה חסר מן הספר ושם המלוה שהוא ממה שלא חזר לגבות מארנקי של לדקה היה לו לומר וגם ללשון רחשון שפירש מגבת פורים וחלקתי לעניים ללדקה ואני פרעתי משלי של פורים קשה דעיקר מלוה חסר מן הספר לכך נראה לר"י לפרש הארנקי הוה ממעות של פורים והיה סבור שהוא של לדקה ומכר שהם של מגבת פורים ואפילו הכי לא חזר בעלמו וחלהם לעניים אע"פ שידע שלא היה בארנקי של נדקה כלום מפני שלא היה רוצה לביישם מאחר שקבצם וזימנם להם ולפי זה עיקר המצוה היא בשעת חלוקה אע"פ שנזכר לא רצה לביישם וודאי מסברא חזר ופרעם משלו לכים של פורים ולשון נתחלפו כמו (ב"ב דף יו.) אויב באיוב נתחלף לו פירוש שסבר להחת אויב ולקח איוב וכך היה סבור שהם של לדקה ונזכר שהם של מעות פורים: רבן של תרסיים אני. פ״ה גרדיים וכן מוכח כל הסוגיא אבל

בסוכה פרק החליל (דף נא:) מונה תרסיים בפני עלמן וגרדיים בפני עלמן ול"ל ששלשה מיני תרסיים הם דגרדיים נקראין תרסיים כדמוכח הכא וגם לורפי נחשת נקראים תרסיים כדמוכח בפ׳ אלו טריפות (חולין דף נו:) דהעלה עליה מטלית של תרסיים והוא עור שמשימין לפניהם שלא יקלקלו בגדיהם והוא חם מאד והם אותם דפרק החליל (שם דף נא:) שמונה כל האומניות בפני עלמן וגם במגילה פרק בני העיר (דף כו.) מעשה בבית הכנסת של תרסיים כי לורפי נחשת אין בני אדם יכולין לסבלם כדמשמע פ' המדיר (כתובות דף עז.) דהא חשיב ליה בהדי הני דכופין אותן להוליא ועוד יש אומה אחת שכולם נקראו טרסיים כדאמרינן מגילה (דף יג:) בגתן ותרש שני טרסיים היו ומספרים בלשון טורסי: אתיא זיבורתא. פי׳ בקונטרס זיבורא זכר זיבורתא

 ל) ב"ב י:, ז) [גי' יעב"ץ הימוני], ג) [לקמן יח.],
ד) [כתובות סז.], דנכים ילריה. נשחט ילרא. אנשי כנסת הגדולה בקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו כדאמרי' בד' מיתות בסנהדרין (דף סד.). כלומר ניזיל בההוא שבילא ולא ניזיל אפיתחא דבי זונות שלא ישלוט בנו יצר אפיתחא דבי זונות: בל העוםק בתורה בלבד דומה כמי שאין הרע: איכנעו זונות מקמייהו. נכנסן מפניהם לקובתן: מנא לך

הא. דסמכת אנפשך למיתי הכא ולא מיסתפית מילר הרע: זימה ומתרגמי׳ עלם הטאין. עלת הוא תרגום של זימה (כ) היא וחטאין הוא תוספת התרגום מפרש שעלה זו רעה היא של חטא. אלמא דזימה היינו לשון עלה ותורה נקראת עלה דכתיב (ישעיה כח) הפליא עלה הגדיל תושיה ומשמע תורה תשמור עליך: מזימה (ג). מן הזנות: משמור עליך חורה. דסיפיה דהרא תבונה תנלרכה מזימה תשמור עליך מכל דבר רע והרהור חטא ואנו הולכין הלוך ודבר בדברי תורה: על ה' דברים. חמש עלילות הן שואלין עלי: כמי שאין לו אלוה. להגן עליו: ה"ג מחי ללח (ד): ר' חנינח בן תרדיון גבאי של לדקה הוה: מעות של פורים. שגביתי מבני העיר לחלק לעניים לסעודת פורים ותנן (ב"מ דף עח:) אין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסנדלו: נסחלפו לי במעות של לדקה. וסבור הייתי שהן של לדקה וחלקתים לעניים שלא לסעודת פורים ואני פרעתי משלי [את] של פורים. ל"א מעות שלי לסעודת פורים נתחלפו לי במעות של לדקה וסבור הייתי שהן של לדקה וחלקתים לעניים ולא חזרתי ליפרע מארנקי של לדקה: גנבת. גנב ולסטים היית: מדהא ליתת. כשם שחין השני׳ בי דהח חין שתיהן באדם אחד כך אין חבירת' בי והאומר לכם עלי שקרן נמלא בדבריו: מ"ט קרו לך רבי. הרי עלילה שלישית: טרסיים. גרדיים: קיבורי. פקעיות לימשיל"ש: הי דשתיה הי דערבת. חיוה של שתי וחיוה של ערב: חתח זיבורח. זכר חותיבח על דערבא: ואמאי זיבורמא. נקבה אותיבא על דשתיא. והבין שהוא נס הנעשה (ה) שהשתי מקבל ערב כנקבה המקבלת זכר: לבי אבידן. בית שאוכלין ושותין לכבוד עבודת כוכבים

ומזבלים זיבול לעבודת כוכבים

ומפקחין על עסקיה לידע מה היא

לריכה ומתנדבין: עבדך לחירות.

והן גזרו על כך לפי שהוא דת יהודית:

אידמי ליה. לההוא גברא: בישוחיה

הוא דקא אחוי. רשעך תראה ותודיע

שרשע אתה והוא ינלל ע"י נק: הוה

כתיבה ההוה (יומה) היגרתה.

דבעו חשובי רומי לשדורי להיסר על

עסקיהן שדרוה ההוא שעתא בידיה

דההוא גברא: פסקיה. אליהו וזרקו

ד' מאה פרסי למען לא ישוב [עוד

לביתו] כמו (ר״ה דף כה.) שקל קלא

פתק ביה: עליו לשריפה. למה

נענש כך לפי שהיה הוגה את השם

באותיותיו דורשו בארבעים ושתים

ללל תורה הס"ד: (כ) ד"ה ואתא וכוי הנעשה לו שהשתי: (ו) תום' ד"ה מעות וכוי ונה מה שפיי רש"י:

> לעזי רש"י לימשיל"ש

[לימוישיל"ש]. (של חוט).

מוסף רש"י

מעות של פורים. שהנחמים לסעודת פורים, בתחלפו לי. וחלקמים לעניים וסבור הייתי מארנקי של לדקה היא ולא פרעתי מארנקי של לדקה

רנכים יצריה א"ל אידך ניזיל אפיתחא דבי זונות ונכפייה ליצרין ונקבל אגרא כי ממו התם חזינהו [לזונות] איתכנעו מקמייהו א"ל מנא לך הא א"ל ימזימה תשמור עלך תבונה תנצרכה א"ל רבנן לרבא מאי מזימה אילימא תורה דכתיב בה יזימה ומתרגמינן עצת חמאין וכתיב יהפליא עצה הגדיל תושיה אי הכי זימה מבעי ליה ה"ק (6) מדבר זימה תשמור עליך תורה תנצרכה ת"ר כשנתפסו רבי אלעזר בן פרטא ורבי חנינא בן תרדיון א"ל ר' אלעזר בן פרטא לרבי חגינא בן תרדיון אשריך שנתפסת על דבר אחד אוי לי שנתפסתי על חמשה דברים א"ל רבי חנינא אשריך שנתפסת על חמשה דברים ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד ואיני ניצול שאת עסקת בתורה ובגמילות חסדים ואני לא עסקתי אלא בתורה [בלבד] וכדרב הונא דאמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר יוימים רבים לישראל ללא אלהי אמת [וגו'] מאי ללא אלהי אמת שכל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה ובגמילות חסדים לא עסק והתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר אלא יתן אדם 6 מעותיו לארנקי של צדקה אלא א"כ ממונה עליו תלמיד חכם כר' חנינא בן תרדיון יהימנוה הוא רהוה מהימן מיעבר לא עבר ° והתניא יאמר לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים מיעבד עבד ייכדבעי ליה לא עבד אתיוהו לרבי אלעזר בן פרטא אמרו מ"ט תנית ומ"ט גנבת אמר להו אי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא ומדהא ליתא הא נמי ליתא ומ"ם קרו לך רבי רבן של תרסיים אני אייתו ליה תרי קיבורי אמרו ליה הי דשתיא והי דערבא איתרחיש ליה ניסא אתיא זיבוריתא אותיבא על דשתיא ואתאי זיבורא ויתיב על דערבא אמר להו האי דשתיא והאי דערבא א"ל ומ"ם לא אתית לבי אבידן אמר להו זקן הייתי ומתיירא אני שמא תרמסוני ברגליכם ועד האידנא כמה סבי איתרמום [אמרו] אתרחיש ניסא ההוא יומא אירמס חד סבא וְמִ״מ קא שבקת עבדֶך לחירות אמר להו לא היו דברים מעולם קם חד [מינייהו] לאסהודי ביה אתא אליהו אידמי ליה כחד מחשובי דמלכותא א"ל מדאתרחיש ליה ניסא בכולהו בהא נמי אתרחיש ליה ניסא וההוא גברא בישותיה הוא דקא אחוי ולא אשגח ביה קם למימר להו הוה כתיבא איגרתא דהוה כתיב מחשיבי דמלכות לשדורי לבי קיםר ושדרוה על ידיה דההוא

אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ: גברא אתא אליהו פתקיה ארבע מאה פרסי אזל ולא אתא אתיוהו לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה אמאי קא עסקת באורייתא אמר להו יכאשר צוני ה' אלהי מיד גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להריגה ועל בתו לישב בקובה של זונות עליו לשריפה שהיה

נקבה ול"נ שאין ניכר כ"כ במין קטן כזה בין זכר לנקבה וי"מ שהן שני מינין כמו (חולין דף סב:) תרנגול ותרנגולתא דאגמא: